

Το εκλογικό αποτέλεσμα της 7^{ης} Ιουνίου.

1. Η έκταση και οι λόγοι της αποχής.

Η αποχή που καταγράφηκε στις Ευρωεκλογές της 7^{ης} Ιουνίου είναι για τα ελληνικά δεδομένα πρωτοφανής. Το εκλογικό σώμα καταγράφηκε σε 5.261.036 άτομα έναντι 7.355.026 τον Σεπτέμβριο του 2007. Η αποχή υπολογίζεται ότι αγγίζει ή ξεπερνά κατά τι το 30% περίπου του εκλογικού σώματος. Οι προεκλογικές δημοσκοπήσεις προέβλεπαν μία αποχή της τάξης του 18%, με σκληρό πυρήνα «σίγουρης αποχής» το 12%. Το γεγονός ότι καταγράφηκαν εντέλει δέκα μονάδες και πλέον παραπάνω δείχνει ότι έλαβε χαρακτήρα «κοινωνικού ρεύματος» με προφανείς πολιτικές επιπτώσεις.

Ο κυριότερος λόγος της αποχής (αφορά το 60% περίπου των «απόντων») οφείλεται στην προϊούσα διαδικασία πολιτικής αποξένωσης και κυνισμού («δεν εκφράζομαι από κανέναν», «η ψήφος μου δεν έχει βάρος», «δεν ασχολούμαι με την πολιτική») που διαπερνά σημαντικό τμήμα της ελληνικής κοινωνίας. Η κρίση του μεταπολιτευτικού δικομματισμού ως κοινωνικού συμβολαίου μεταξύ των κομμάτων εξουσίας και της κοινωνίας έχει ανοίξει το δρόμο για μια συνολική αμφισβήτηση όχι απλώς των κομμάτων αλλά συνολικά του πολιτικού συστήματος διακυβέρνησης.

Η κρίση αυτή αφορά πλέον και την «Ευρώπη», η οποία δεν αντιμετωπίζεται με την ελπίδα και προσδοκία μιας καλύτερης ζωής, αλλά με επιφύλαξη, αδιαφορία ή και φόβο.

2. Πολιτικές μετακινήσεις και ανακατατάξεις

Αλλά και το εκλογικό σώμα που προσήλθε εντέλει στην εκλογική διαδικασία εμφάνισε σοβαρή κινητικότητα στις επιλογές του, δείγμα της μεγάλης ρευστότητας που διαπερνά την ελληνική κοινωνία.

Η ΝΔ απώλεσε το 26% των ψηφοφόρων της (συσπείρωση 74%), αιμοδοτώντας κυρίως τον ΛΑΟΣ με περίπου 3 ποσοστιαίες μονάδες στο σύνολο του εκλογικού σώματος. Η σχέση ΝΔ-ΛΑΟΣ υπήρξε η βασικότερη σχέση που καταγράφηκε στις εκλογές, επηρεάζοντας μαζί με το ύψος της αποχής, το τελικό καταγεγραμμένο ποσοστό. Η μείωση της διαρροής της ΝΔ προς τους Οικολόγους-Πράσινους (κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου «φούσκωσε» έως και στο 10% της δύναμης της ΝΔ) μείωσε σημαντικά το τελικό ποσοστό των τελευταίων.

Το ΠΑΣΟΚ απώλεσε (σε μια πολύ ευνοϊκή γι' αυτό συγκυρία) το 12% των ψηφοφόρων του που προσήλθαν στην κάλπη, χωρίς ωστόσο να κατευθυνθούν οι διαρροές του ομοιόμορφα.

Το ΚΚΕ κατέγραψε συσπείρωση 78%, χάνοντας το 5% της δύναμής του προς το ΠΑΣΟΚ, από 2% προς τον ΣΥΡΙΖΑ και τους Οικολόγους-Πράσινους και 12% προς τα «άλλα κόμματα». Δεν δείχνει πολύ «συσπειρωμένο» και φαίνεται να ανακουφίστηκε από το καταγεγραμμένο ποσοστό που θα μπορούσε να είναι αρκετά μικρότερο.

Ο ΣΥΡΙΖΑ κατέγραψε το χαμηλότερο βαθμό συσπείρωσης από όλα τα εντός Βουλής κόμματα (64%). Η βασική του διαρροή υπήρξε προς τους Οικολόγους-Πράσινους (16% της δύναμής του και περίπου 0,7% στο σύνολο του εκλογικού σώματος). Η χαμηλή συσπείρωση και η αποχή των νεαρότερων ηλικιών όπου εμφάνιζε ισχυρό ρεύμα τον καθήλωσε στο 4.7%.

3. Το εκλογικό αποτέλεσμα και οι τάσεις που περικλείει

Παρά τη σημαντική αποχή τα κοινωνικά-δημογραφικά χαρακτηριστικά της ψήφου παρέχουν μια ασφαλή ένδειξη για τις βαθύτερες διεργασίες που συντελούνται στο εκλογικό σώμα.

Η ΝΔ καταγράφηκε ως κόμμα των μεγάλων ηλικιών (55 ετών και άνω) και του μη-ενεργού πληθυσμού (39%). Συρρικνώθηκε δραματικά στις μικρότερες ηλικίες, στον ενεργό και άνεργο πληθυσμό και στα πιο μορφωμένα στρώματα. Κυριάρχησε στον αγροτικό πληθυσμό, στους συνταξιούχους δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και στις νοικοκυρές, ενώ κράτησε την επιρροή της στους επαγγελματίες και βιοτέχνες.

Το ΠΑΣΟΚ, όσο κι' αν φαίνεται παράδοξο, ακολουθεί κατά πόδας την κοινωνική γεωγραφία της ΝΔ. Με εξαίρεση την ηλικιακή κατηγορία 18-24 ετών όπου κατέγραψε ποσοστό 43% (το οποίο όμως οφείλεται και στη μεγάλη αποχή της κατηγορίας αυτής που έβλαψε περισσότερο τα κόμματα της Αριστεράς), οι καλύτερες επιδόσεις του βρίσκονται όπως και της ΝΔ στις μεγαλύτερες ηλικίες (55 ετών και άνω), στον μη-ενεργό πληθυσμό (42%), στους συνταξιούχους και στις νοικοκυρές. Αντίθετα, δεν εμφανίζει ανάκαμψη σε καμία δυναμική ηλικιακή ή επαγγελματική κατηγορία.

Η σύγκλιση των εκλογικών σωμάτων ΝΔ και ΠΑΣΟΚ οφείλεται στο ότι και τα δύο κόμματα βρίσκουν την υποστήριξή τους στα πιστά στο «δικομματισμό» κοινωνικά στρώματα. Η βασική διχοτομική γραμμή του εκλογικού σώματος, όπως και στις εκλογές του 2007, δείχνει ότι από τη μια μεριά συγκροτείται ένα «παλαιό εκλογικό σώμα» που μένει πιστό στην παράδοση των δύο κομμάτων εξουσίας της μεταπολίτευσης (μεγαλύτερες ηλικίες, μη-ενεργός πληθυσμός, αγροτικές και ημιαστικές περιοχές) και από την άλλη ένα «νέο εκλογικό σώμα» που αποδεσμεύεται από αυτά και κινείται δυνητικά σε μια σειρά από επιλογές (νεότερες ηλικίες, ενεργός πληθυσμός και κυρίως μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα, αστικές περιοχές.)

Το ΚΚΕ βρίσκει τη μεγαλύτερη υποστήριξή του στην ηλικιακή ομάδα των 45-54 ετών, στον άνεργο (16%) αλλά και τον ενεργό πληθυσμό (9%), στους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα (11%), αλλά και στην παραδοσιακή για αυτό κατηγορία των επαγγελματιών/βιοτεχνών (9%). Η εκλογική του βάση είναι αρκετά ισορροπημένη και σταθερή, χωρίς εκπλήξεις.

Ο ΣΥΡΙΖΑ βρίσκει τη μεγαλύτερη υποστήριξή του στην ηλικιακή ομάδα των 45-54 ετών (8%) και σε αυτήν των 25-34 ετών (7%). Μεγάλη απογοήτευση η διάψευση της επιρροής του στη μικρότερη ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών (5%), ποσοστό ωστόσο που οφείλεται στη μεγάλη αποχή και στην αδυναμία να μετουσιωθεί σε εκλογική προτίμηση η τεράστια δημοσκοπική συμπάθεια που καταγραφόταν στα επίπεδα του 15%. Είναι εντυπωσιακό το γεγονός, ότι ο ΣΥΡΙΖΑ βρίσκει ποσοστά μεγαλύτερα από το εθνικό του ποσοστό σε όλες τις επαγγελματικές κατηγορίες του ενεργού πληθυσμού, αλλά εκμηδενίζεται σχεδόν στις κατηγορίες των συνταξιούχων και των νοικοκυρών. Τα ποσοστά του στη μισθωτή εργασία και στους άνεργους (7%) έχουν

διευρυνθεί σημαντικά, έχει συγκρατήσει τα ιστορικά υψηλά ποσοστά του στα επιστημονικά ελεύθερα επαγγέλματα (8%), εμφανίζεται πλέον και στην αγροτική ψήφο (6%), όμως η υστέρηση στις μεγαλύτερες ηλικίες και στο μη-ενεργό πληθυσμό είναι εντυπωσιακή.

Το εκλογικό σώμα των Οικολόγων-Πράσινων εμφανίζει μεγάλη αναλογία με αυτό του ΣΥΡΙΖΑ, ένδειξη ότι η εκλογική τους σταθεροποίηση αφαίρεσε από τον τελευταίο ένα μεγάλο κομμάτι «δυννητικής» (δημοσκοπικής) ψήφου. Μεγάλη τους επιτυχία η καταγραφή σε 9% της ψήφου των 18-24 ετών, ποσοστό που θα ήταν σίγουρα ακόμα μεγαλύτερο αν η αποχή ήταν μικρότερη.

Τέλος, ο ΛΑΟΣ βρίσκει τη μεγαλύτερη υποστήριξή του στις μεσαίες ηλικιακές ομάδες 25-54 ετών με ποσοστά που φτάνουν το 10% περίπου, δείχνει μεγάλη επιρροή σε ανώτερα και μεσαία κοινωνικά στρώματα (εργοδότες 14%, ελεύθερα επαγγέλματα (15%), στον ενεργό (10%) και άνεργο πληθυσμό (13%). Το εκλογικό του σώμα βασίζεται σε δυναμικές παραγωγικές ομάδες, δεν είναι ηλικιακά γερασμένο ούτε παραγωγικά ανενεργό. Το στοιχείο αυτό δείχνει ότι ο ΛΑΟΣ έχει σοβαρή ιδεολογική επιρροή και αποτελεί ισχυρό πολιτικό μόρφωμα.

Οι προεκλογικές δημοσκοπήσεις, τα exit polls και το τελικό ποσοστό του ΣΥΡΙΖΑ. Ορισμένες κρίσιμες αποσαφηνίσεις.

Είναι απολύτως εύλογο το ερώτημα τι συνέβη τελικά με το ποσοστό του ΣΥΡΙΖΑ και πώς κατέληξε από τη «δημοσκοπική υπερεκτίμηση» στο ισχνό 4.7% των ευρωεκλογών. Και είναι απολύτως εύλογο, ειδικότερα, να αναρωτιέται κανείς γιατί οι εκτιμήσεις της VPRC την τελευταία εβδομάδα έφεραν το ποσοστό του ΣΥΡΙΖΑ στο 7% (με διάστημα εμπιστοσύνης +1.5%) και την Κυριακή με το exit poll στο 6.5% (με διάστημα εμπιστοσύνης +1%).

Για εμάς τους ερευνητές της VPRC η απάντηση φάνηκε πολύ απλή την επομένη των εκλογών (όταν είχε αποσαφηνιστεί ο τελικός αριθμός του εκλογικού σώματος) και σχετιζόταν με το *έυρος* και τη *δομή* της αποχής, η οποία ήταν αδύνατον να εκτιμηθεί νωρίτερα με ακρίβεια. Συγκεκριμένα:

Η μεθοδολογία του exit poll της VPRC (τηλεφωνική έρευνα καταγραφής ψήφου την ημέρα των εκλογών) έχει θεωρητικά το πλεονέκτημα της δυνατότητας να προσεγγίσει καλύτερα το ποσοστό της πραγματικής αποχής, αφού ο πληθυσμός της έρευνας δεν είναι μόνον όσοι/ες προσέρχονται στην κάλπη, αλλά και όσοι/ες δεν έχουν σκοπό να προσέλθουν.

Με το ερωτηματολόγιο της έρευνας καταγράψαμε το ποσοστό όσων είχαν ήδη ψηφίσει (κατά τη στιγμή της συνέντευξης), όσων σκόπευαν να ψηφίσουν αργότερα και όσων σκόπευαν να απόσχουν. Τα τελικά ποσοστά των τριών υποκατηγοριών στο exit poll διαμορφώθηκαν ως εξής: 47.5% είχε ήδη ψηφίσει κατά την ώρα της συνέντευξης, 36.7% θα πήγαινε αργότερα να ψηφίσει και 15.7% δήλωνε εξαρχής ότι θα απόσχει από τις εκλογές. Το ποσοστό της αποχής (16% περίπου) προσέγγιζε το μέσο ποσοστό που καταγραφόταν στις προεκλογικές δημοσκοπήσεις (18%) και ήταν ούτως ή άλλως πολύ μεγάλο για τα ελληνικά δεδομένα. Με βάση τα στοιχεία των ερευνών, από πουθενά δεν προέκυπτε ότι η αποχή σχεδόν θα διπλασιαζόταν, θα έφτανε το 30% του εκλογικού σώματος και άρα θα βάρυνε καταλυτικά στο ποσοστό

ορισμένων κομμάτων. **Το ένα τρίτο των ψηφοφόρων που δήλωσε την Κυριακή ότι θα ψηφίσει αργότερα (σε λίγες ώρες) τελικά δεν προσήλθε στην κάλπη.**

Το ποσοστό του ΣΥΡΙΖΑ στον πληθυσμό που είχε ήδη ψηφίσει καταγραφόταν στο 4.5%. Το ίδιο ποσοστό στον πληθυσμό που θα πήγαινε αργότερα να ψηφίσει καταγραφόταν στο 8%. Ανάλογη διαφοροποίηση καταγραφόταν και για τους Οικολόγους-Πράσινους με το πρώτο ποσοστό να φτάνει το 3.2% και το δεύτερο το 4.9%. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι στατιστικά σημαντικές **μόνον** για τα δύο αυτά κόμματα, αφού όπως φαίνεται από τα δεδομένα της έρευνας τα υπόλοιπα κόμματα δεν επηρεάζονται ούτε θετικά ούτε αρνητικά. Με άλλα λόγια, **η αποχή της τελευταίας στιγμής**, αυτή που δεν δηλώθηκε ούτε την ίδια ημέρα (απόκρυψη στάσης) επηρέασε σημαντικά τα καταγεγραμμένα ποσοστά του ΣΥΡΙΖΑ και των Οικολόγων-Πράσινων, που υπό «κανονικές συνθήκες αποχής» θα κυμαίνονταν περίπου στο 6.5% για τον ΣΥΡΙΖΑ και στο 4.5% για τους Οικολόγους-Πράσινους, ενώ πιθανόν θα ενίσχυε και τα «λοιπά κόμματα». Την εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνει και η δημογραφική-πολιτική **προέλευση της αποχής της τελευταίας στιγμής** (περισσότερο ηλικιακές ομάδες 18-34 ετών στις πόλεις, περισσότερο «αριστερής» προηγούμενης ψήφου).

Παραμένει βεβαίως το ερώτημα για το πώς διαμορφώθηκε το τελικό ποσοστό του ΛΑΟΣ. Η απάντηση και εδώ δεν είναι περίπλοκη. Ο ΛΑΟΣ καταγραφόταν στις προεκλογικές έρευνες περίπου στο 5%, εμφάνιζε ανοδικά ποσοστά σε σχέση με τις Βουλευτικές εκλογές του 2007 και, το κυριότερο, είχε μεγάλη συμπαγότητα, τόσο κοινωνική όσο και ιδεολογικο-πολιτική, ως εκλογικό σώμα. Αρα, σ' ένα μικρότερο αριθμητικά εκλογικό σώμα λόγω αποχής αυτονόητα θα ενισχυόταν ποσοστιαία, απέναντι σε κόμματα πιο «χαλαρής εκλογικής βάσης». Από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να αποκλειστεί η πιθανότητα της απόκρυψης ψήφου για τον ΛΑΟΣ στις έρευνες, γεγονός που συνδέεται είτε με το αίσθημα προσωρινότητας για την επιλογή αυτή είτε με το αίσθημα της υποστήριξης μιας «απονομιμοποιημένης» και πολιτικά μη-ορθής επιλογής.